

SZEMLE

D. A. DRAGUNSZKIJ

ÉVEK PÁNCÉLBAN

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1978. 391 o.)

Ivan Sztjepanovics Konyev marsallnak, az 1. Ukrán Front parancsnokának alárendeltségében harcolt a 2. gárda-harcokosihadsereg. Ennek kötelékébe tartozott az 55. gárda-harcokosidandár, a szerző — akkor ezredes — parancsnoksága alatt.

Az összeforrott, parancsnokaikat, de elsősorban a szovjet népet és pártot tisztelő magasabb parancsnokok abban a pillanatban, amikor a moszkvai rádióból felhangzott Levitan bemondó világszerte ismert hangján a Legfelső Főparancsnokság parancsa, nem gondoltak a mérhetetlen áldozatokra, amelyeket az egész szovjet nép, nem kevésbé ők maguk hoztak a haza oltárán. Ribalko és Novikov tábormokok fiaikat vesztették a harcokban, Novikov fia éppen a fegyverletétel előtti napon halt meg. Dragunszkij dandárparancsnok is, akit a fasiszta Berlin nyugati városrészének lendületes elfoglalásáért tüntettek ki másodikban a Szovjetunió Hőse kitüntetéssel, igen sok áldozatot hozott. Édesanyját, bátyjával együtt, a község lakosainak elrettentésére, falujában végezték ki, mert nem volt hajlandó megmondani, merre harcolnak fiai. Leánytestvéreit németországi koncentrációs táborokba hurcolták s ott pusztultak el. Ő maga többször, két ízben igen súlyosan sebesült, felépülve visszatért a frontra, egyszer pedig visszaszókött alakulatához.

Dragunszkijnak, a faluról-falura vándorló sokgyerekes foltozó szabó fiának nem lett volna fényes jövője az Októberi Forradalom előtt. A Komszomol nevelte harcedzett kommunistává. Önként vállalta munkát a távoli építkezéseken, több szakmát is megtanult. A párt hívó szavára lett katona, végezte el a harcokiszóti tiszti iskolát, majd közvetlenül a háború előtt a Frunze Akadémiát. De akkor már

sokéves csapatszolgálat, sőt harci tapasztalat is állt mögötte. Harckocsiszázad-parancsnokként részt vett 1938 augusztusában a Haszan tónál a japán agresszorok elleni hadműveletben. 1938 őszén már főhadnagyként — mellén a Vörös Zászló Renddel — került a Frunze Akadémiára. A hároméves tanulmányi idő végére sem értek, amikor 1941 júniusában a német fasiszták megindították hitszegő támadásukat a szovjet nép ellen. Az akadémiaparancsnok búcsúztatása rövid volt: „Önöknek a front adja meg a diplomát.” Dragunszkij főhadnagy harcokszíászlóalj-parancsnokként lépett harcba a fasiszták ellen.

Dragunszkij végigvezet a töméntelen szenvedéssel, megpróbáltatással teli páncélos és gyalogos csatákon, hiszen a háború első éveiben nemcsak emberben, de harcokcsiban is igen sok volt az áldozat. Harckocsik hiányában Dragunszkij másfél évet összefegyvernemi magasabbegység-törzsben töltött, mint front-, hadsereg- és hadtest-hadművelti tiszt, osztályvezető és törzsfőnökhelyettes. Harcolt Bugyonnij marsall törzseben is, nem egy bonyolult hadművelési feladatot megoldva, mégis, szíve vágya fegyvernemének dicsősége volt. Így került vissza harcokcsi alakulathoz. Ez az út korántsem volt sima. Átmeneti visszavonulás, hadsereg-átszervezés, a hátország evakuálása, az ipar áttelepítése után következtek a katonai győzelmek, a fasiszták moszkvai és leningrádi kudarca és a világraszóló sztálingrádi győzelem. Közben a hátországi gyárak termeltek, szállították az új harcokcsikat az Uralból, lőszert, új felszerelést és élelmet hoztak, és a mérhetetlen veszteségek ellenére a hátország kitartását: a fasisztákat végsőkig megsemmisíteni akaró embertartalékot, a pelyhedző állú fiatalokat és öregeket egyaránt.

A könyv elolvasása után nem a hadtörténeti események, a csaták sorozatának egymásutánja tűnik fontosnak, hanem az, ami a harcszabályzat alkalmazásából kristályosodik ki.

Egy sokszorosan kitüntetett páncélos tisztnek indokolt büszkesége lehetne, hogy saját fegyvernemét, a mindent elsőprő erejű szovjet páncélos fegyvernemet a többi fegyvernem fölé emelje. A fegyvernemi sovinizmusnak azonban nyomai sincsenek. Ehelyett mindig, mindenütt kidomborítja Dragunszkij: csak a gyalogság képes tartósan elfoglalni és birtokba venni területet, de ehhez elengedhetetlen a korszerű páncélosok és a tüzérségi tüzérorvosi segítsége. Megállapítja, hogy a sok, nehéz terepen végrehajtott előnyomulás — esőben, sárban, fagyban, rekkenő hőségben — az emberek kitaratása és politikai szilárdsága mellett csak a technika állandó tökéletes karbantartásával volt lehetséges. A harcokcsivezetők büszkéek voltak arra, hogy az előírt technikai normát, a megtett kilométerek számát tekintve, sokszorosan túlszárnyalták a követelményeket, még akkor is, ha harcokcsijuk a harcban megsérült. Ugyanígy ápolták technikai anyagaikat a lövegkezelők, rádiósok, géppuskások, a harcokcsik teljes személyzete. Csatában, veszteségeknél az emberek kimentése, egészségügyi ellátása után mindig az első volt a motor, a löveg, a géppuska stb. biztonságba helyezése, a harcokcsi sérülése esetén a műszaki anyag leszerelése, hiszen gyalogságként is lehetett használni a géppuskát, beásott löveggé a kiszerezelt harcokcsilöveget.

A könyv sok-sok csata tapasztalata alapján szűri le a következő elveket:

Harcfelderítés: minden parancsnok ismeri ennek elveit, a Nagy Honvédő Háború tapasztalatai mégis új megvilágításba helyezték azokat. A szovjet harcokcsizók csatája a front és a hadseregparancsnokság szempontjából legtöbbször harcfelderítés volt, ha ezt a harcparancs nem is hangsúlyozta ki. Ezt sok esetben nem is kellett megtenni, hiszen minden egyes harcokcsinak úgy kellett harcolni, mintha az általa megsemmisített ellenséges harcokcsi, löveg, legázolt gyalogság a győzelem záloga lett volna. Az ellenségről szerzett harci tapasztalatok harcfelderítést jelentettek, a harcokcsik támadása következtében ugyanis az ellenség elárulta az addig rejtett tűzrendszerét, támpontjait, parancsnoki harcálláspontjait stb.

Felderítés: a harcokcsik csatájában szerzett tapasztalatokat minden esetben megoldódó „nyelvvvel” kellett kiegészíteni, ezért mindig „nyelvet kellett fogni”.

A fogoly adott újabb támpontot, adott kiegészítést, amelyet még a legmagasabb parancsnokság is értékelt tudott.

Hídfőállás: mesterien operáltak ezzel a nehéz feladattal a háború során. Amikor lehetett, műszaki segítséggel helyreállított hidon, vagy pontonhidon, de ha ez nem volt megoldható, egy-két géppisztolyos lövész is elkezdte a feladat megoldását. A könyv méltó emléket állít a nehezen végrehajtható hídfőállás létesítésének a Visztulán 1944-ben Lvovtól északra, ahol több meghiúsult kísérlet után elég volt öt géppisztolyosnak áthatolni egy szakaszvezető irányítása alatt, hogy éjjel megvessék lábukat a nyugati parton, majd fél napi küzdelem után elősegítették az egyre nagyobb egységek átdobását.

A titoktartást érdekes megvilágításba helyezi a szerző. Ismert és a hadművészettel egyenlő korú az az elv, hogy a harcoló csapat, de annak parancsnoka se ismerjen többet a rá vonatkozó feladatról, mint amennyi annak maradéktalan végrehajtásához szükséges. Ez annyit jelent, hogy a feladat végrehajtása során esetleg fogságba eső tiszt ne tudjon olyan adatokat szolgáltatni az ellenségnek, amelyből az az egész magasabbegység, vagy a hadművellet egészére vonatkozó következtetéseket tudna levonni. Ezért alakult ki az a felfogás, hogy az ezred törzskének ismernie kell a hadosztály feladatait, hogy azt harctevékenységgel megfelelően támogatni tudja, de a hadtest feladatából csak a rá vonatkozó részeket szabad ismernie.

Ez az elv lényegesen módosult a Nagy Honvédő Háború folyamán, főképpen annak befejező szakaszában. Ribalko vezérezredes hadseregparancsnok nem egyszer kérdezte meg a Dragunszkij vezette harcokcsidandár tisztjeitől: ismerik-e, mi a hadsereg feladata a hadművellet során. Amikor nem kapott erre pontos feleletet, kijelentette: a nagykorúvá érett szovjet hadsereg tisztjeinek pontosan ismerniük kell, hogy a Legfelsőbb Főparancsnokság az ellenséget hol és hogyan kívánja megsemmisíteni.

A könyv különösen érdekes fejezeteiben utalást találhatunk a magasabbegységek nemharcoló alakulatainak megbecsüléséről. Ilyen volt például az egészségügyi szolgálat. Természetesen hozzájárult ehhez, hogy a szerző, aki maga is több ízben súlyosan megsebesült, a szovjet orvosoktól — akik között elismert professzorok is voltak — a legnagyobb törődést és szakszerű orvosi ellátást kapott. Dragunszkij az elismerés hangján ír a feladatát a legnehezebb körülmények között is messzemenően teljesítő hadtáp-

szolgálat tisztjeiről is. A dandár harcoló állománya természetesen vette, hogy a legkritikusabb helyzetben is biztosítják az élelem-, fegyver- és lőszer-utánpótlást. Ezt igen sokszor csak harc árán lehetett megteremteni. A hadtápfőnököknek harccsoportot kellett szerveznie gépkocsivezetőkből, szakácsokból, kommandáns alegységek tagjaiból, akik nemcsak megvédték az ellenséges területen a hadtápot, hanem kitörést is képesek voltak végrehajtani, néha „kölcsonkapott” harckocsi támogatásával.

A *biztosítás, illetve annak figyelmen kívül hagyása* a szerzőnek talán legérdekesebb megállapítása. A harckocsi egységek előljáró parancsnokuktól a háború második szakaszában például azt a feladatot kapták, hogy törjék át az ellenség védelmét, azt kimélyítve semmisítsék meg az ott található erőket, megkerülés, bekerítés vagy más manőver végrehajtása után védelemben várják be a főerők

beérkezését. Amikor a harckocsi egység az ököl, illetve az ék szerepét töltötte be, a harcászati szabályzattal ellentétben nem volt szokásos tájékozódni a szárnyak biztosításáról, nem kellett keresni minden áron a kapcsolatot a szomszédokkal, sokszor a kiküldő magasabb egységekkel sem volt biztosított az összeköttetés. A harckocsi egység tudta, hogy az ellenséget üldöznie kell, azt meg kell semmisítenie és bízott abban, hogy a magasabb parancsnokság nem fog megfélemlézni róla.

Dragunszkij vezérezredes munkájában kitűnő érzékkel emeli ki a harcoknak azokat a mozzanatait, amelyek legalkalmasabbak a páncélos fegyvernem hősi küzdelmeinek bemutatására. A könyvben leírt események 1941. június 21-től Prága felszabadításáig ívelnek. Dragunszkij és csapatai számára Berlin után Prágában kezdődik a béke.

Windisch Aladárné

DR. FELKAI DÉNES

MOZGALMAS ÉLET

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1979. 178 o., 30 tábla)

Dr. Felkai Dénes „Mozgalmas élet” című műve a szerző életútját a történelem alakulásának sodrában, folyamatában mutatja be. Az elmúlt közel fél évszázad nagy történelmi eseményeire utalva megtudjuk, hogyan reagált, mint fiatal értelmiségi, az emberiség, a magyar nép és más nemzetek életét formáló történelmi eseményekre, hogyan fejlődött és vált a munkásosztály, a társadalmi haladás ügyének harcosává.

A könyvből kitűnik, hogy a szerző „mozgalmas” — tegyük hozzá következetesen osztályharcos — élete ifjú korától kezdve az érzelmi kötődöttség mellett az értelmi elkötelezettségen alapult, amely a legnehezebb, a legbonyolultabb helyzetben is képessé tette arra, hogy döntéseiben mindenkor vállalva a nehézségeket, egyéni sorsát, életét, a társadalmi haladás, a magyar nép igaz ügyének szolgálatába állítsa.

A szerző mozgalmas életét, tevékenységét a munkásosztályhoz való ragaszkodás, hazájának szeretete, a proletár internacionalizmus eszméje, a marxizmus-leninizmus tanításainak cselekvő elfogadása vezérelte. Mint ifjú orvostanhallga-

tát a magyar- és az olaszországi valóság, majd mint orvosként lett felnőtten a spanyol-, a francia-, a németországi tapasztalatok, a második világháború, az önként vállalt szovjet hadifogság és az azt követő nagy történelmi változások nevelték, formálták internacionalistává, hazája, népe felemelkedéséért küzdő harcosává, kommunistává.

A szerző könyvéből egy olyan életutat ismerünk meg, amelyet többé az élet, a gyökeresen megváltozott nemzetközi és magyarországi viszonyok nem produkálhatnak. De életútja mégis követendő példa az elvi elkötelezettség, elkötelezettség, a munka szeretete, az áldozatvállalás, a forradalmi hit, optimizmus tekintetében.

A „Mozgalmas élet” nevel és ismereteket nyújt. Nevel mindenekelőtt proletár internacionalizmusra, szocialista hazafiságra, a munkásosztály, a szocializmus iránti elkötelezettségre, marxista történelemszemléletre, objektívitásra, a nehézségek vállalására, bonyolult helyzetekben történő eligazodásra, s arra, hogy az elvi következetesség és az ismer-